

Pregó Institucional de la Festa Major 2013: Manresa, una ciutat amb la llum i la calidesa del cor

A càrrec d'EVA BACH, pedagoga i escriptora

Alcalde de Manresa, regidors, regidores, autoritats convidades, estimats familiars, amigues i amics, benvolguts manresans i benvolgudes manresanes:

Les meves primeres paraules són de profund agraïment a tota la Corporació, per l'honor i la gran alegria que representa l'encàrrec de fer el pregó, un dels actes més bonics i entranyables de la nostra Festa Major. Quan l'alcalde, Valentí Junyent, i el regidor de cultura, Joan Calmet, em va fer la proposta formal, vaig sentir una barreja de satisfacció i d'inquietud per la responsabilitat que suposa estar a l'alçada del moment i dels que m'han precedit en aquesta tasca. Però la meua resposta va ser un sí instantani i emocionat per tres raons principals:

- Perquè m'estaven regalant un dels somnis més bonics que es poden tenir com a manresana.
- Perquè crec que és de rigor respondre amb confiança a qui et brinda confiança.
- I per l'oportunitat d'agrair i dedicar a la ciutat on vaig néixer, un 17 d'agost d'ara fa cinquanta anys, una petita part del que sóc per haver crescut en el sí d'una família de gent bona i treballadora, acaronada pel paisatge físic i humà del Bages, entre la silueta retallada pels àngels de Montserrat i la dibuixada pels homes de la Seu i el Pont Vell.

Parlo de Manresa com la meua ciutat, encara que no hi hagi viscut mai, perquè així és com la sento. Des del meu naixement fins els vint-i-dos anys, vaig viure a Cal Perebonic, una casa que pertanyia a la meua família paterna des de finals de 1700, situada al terme municipal de Castellbell i el Vilar, gairebé a lllindar amb el de Sant Vicenç de Castellet, dos pobles també molt estimats i estretament lligats a la meua biografia i a la meua família. Des de fa vint-i-vuit anys visc a Barcelona, la meua segona ciutat, que també m'ha donat i em segueix donant molt. I deixeu-me que n'anomeni una tercera que m'estimo i on em sento i sóc estimada: Elx. Però jo em sento i m'he sentit sempre manresana. Una manresana una mica atípica, potser, que exerceix de manresana i se sent molt orgullosa de portar el nom de Manresa arreu on va.

Molts bagencs i bagenques naixem a Manresa, encara que visquem en altres poblacions de la comarca i, a l'època que jo vaig néixer, en el Registre s'hi feia constar la població on naixies i per això al meu DNI hi figura Manresa. Uns anys després, encara que nasquessis a Manresa, s'hi feia constar el poble on vivies, ja que, si no, als pobles hi havia pocs naixements i moltes defuncions. La meua germana també va néixer a Manresa però ho va fer sis anys i mig més tard que jo i al seu DNI hi consta Castellbell. Ella viu a Manresa i oficialment no és manresana. Jo no he viscut mai a Manresa i oficialment sóc manresana. Incongruències que qui millor resultat és el cor i en el meu hi diu "Manresa". Potser perquè va ser a Manresa on vaig rebre la primera mirada amorosa de la meua vida: la dels meus pares.

De Manresa guardo records encisadors revestits de la tendresa de la infantesa i la passió de l'adolescència. N'esmentaré només quatre molt breument. El primer, d'un dia que vaig acompanyar el meu pare a una joieria a comprar un anell i unes arracades amb unes aiguamarines per a la meua mare. El meu pare em va demanar el parer i jo, que intuïa rere aquell gest el poema d'amor del qual provinc, li vaig respondre que eren molt boniques, sense saber que m'agradaven tant perquè eren del mateix blau infinit que el mar que havia vist néixer la meua mare a Múrcia i que ella s'estima tant i ens ha ensenyat a estimar tant.

El segon, les reunions familiars a casa dels tiets de Manresa. Els tiets de Manresa vivien –viuen encara i que sigui per molts anys-, en un pis. I a mi, que vivia a pagès, envoltada de gallines, conills, tomaqueres, presseguers, ametllers, figueres i altres elements bucòlics anhelats pels que viuen en pisos, em semblava que el paradís devia ser viure en un pis. De petita, ja apuntava maneres. Ja m'apassionaven les persones i les relacions humanes, i, creieu-me, tomaqueres i pollastres no em

donaven conversa.

El tercer record, les tardes de diumenge patinant a les pistes de la Salle o del Congost, somiant el que mai no seria, però aprenent a somniar, a dansar lleugera com una ploma, a caure i a aixecar-me.

I el quart record, l'any que vaig fer el C.O.U a l'Institut Pius Font i Quer, amb un equip de professors de luxe i uns companys de curs inoblidables. Estic parlant del 1981, l'any que em vaig tirar vestida a una piscina després d'aprovar la Selectivitat; l'any que vaig rebre el meu primer gran bany d'autoestima amb la matrícula d'honor global en l'expedient de C.O.U., que em va atorgar l'equip de professorat del Pius; i l'any que em vaig enamorar perdudament del meu primer gran amor: l'estudi, un amant que sempre m'ha correspost i que m'ha fet passar unes nits increïbles.

També va ser l'any que vaig descobrir que encara que visqués moltes vides, no tindria temps per aprendre tot el que m'agradaria saber. Em va costar decidir què estudiava perquè m'atreien diverses carreres i finalment em vaig decantar per la de pedagogia. Una carrera que uns quants confonien amb la podologia –més d'un em va arribar a demanar si li podria mirar el peu-, uns quants més amb la puericultura, i els pocs que sabien una mica de què anava consideraven una llàstima que la nena gran de Cal Perebonic, que semblava que servia per estudiar, hagués triat una carrera tan poc important. La llàstima és que encara hi hagi qui pensa que dedicar-se a l'educació és desaprofitar el talent.

A mi m'apassionava i em segueix apassionant l'educació perquè és la matriu on es gesta el futur i la columna que vertebrava i impulsa el desenvolupament personal, social i humà. I la pedagogia, la professió a la qual em dedico en cos i ànima des de fa més de vint-i-cinc anys, és l'art i la ciència d'orientar l'educació –i en darrer terme les persones i les societats- cap a les seves millors possibilitats. I això no té res de llastimós. Sempre m'ha semblat un repte i una tasca immensament encisadora, que em fa molt feliç i em considero molt afortunada de poder realitzar.

Segurament, té unes arrels històricament ben sòlides i consistents aquest amor a la pedagogia en algú que ha nascut i ha crescut al cor de Catalunya, ja que la nostra terra experimenta, a començaments del segle XX, un desplegament educatiu sense precedents, que la converteix en referent i abanderada de la renovació pedagògica a l'Estat Espanyol. M'estic referint al moviment educatiu de l'Escola Nova, que s'inicia a Europa Occidental a finals del segle XIX i començaments del XX, i que té en Rousseau, Pestalozzi, Fröbel, Herbart i Tolstoi alguns dels seus destacats precursors.

A Catalunya, el gran impuls renovador en l'àmbit educatiu que aquest moviment comporta és hereter del gran floriment polític, cultural, artístic i social que va representar el Noucentisme i arriba gràcies als contactes directes o indirectes de diversos mestres, intel·lectuals, burgesos i obrers catalans amb les idees dels seus principals representants, entre els quals podem assenyalar John Dewey, Maria Montessori, Georg Kerschensteiner, Ovide Decroly, Édouard Claparède, Roger Cousinet o Célestine Freinet, el gran mestre francès que ens va advertir que no podem preparar els nostres alumnes pel demà dels seus somnis si nosaltres ja no creiem en aquests somnis i no podem preparar-los per a la vida si no creiem en ella. Cal fer esment de la contribució a la propagació de les noves idees educatives que va fer, des de Madrid, la Institución Libre de Enseñanza impulsada per Giner de los Ríos.

El Moviment de l'Escola Nova sorgeix com a alternativa a l'escola tradicional. Situa l'alumne en el centre de l'educació i el fa protagonista actiu del seu propi procés d'aprenentatge. Es basa en 30 principis formulats per Ferrière, entre els quals podem destacar l'atenció individualitzada, el respecte a les necessitats, ritmes i processos naturals del nen, l'interès i la curiositat com a motors de l'aprenentatge, el joc, la creativitat, el contacte amb la natura, l'autogestió, la coeducació, el

laïcisme, les metodologies actives i aplicatives -ja que s'aprèn fent i experimentant-, el diàleg i la cooperació, i les assemblees de classe i la relació mestre-alumne-grup classe, com a base del desenvolupament social i ciutadà. Es tenen en compte, per primer cop, la dimensió afectiva de l'aprenentatge i l'educació integral. L'aprenentatge ideal, deia Pestalozzi, es desenvolupa amb el cap, el cor i les mans.

A Catalunya, el moviment de l'Escola Nova es considera que s'inicia el 1898, quan Francesc Flos i Calcat funda a Barcelona l'Escola Sant Jordi, on es practiquen els principis d'aquesta nova pedagogia i s'inicia l'ensenyament en català. A partir del segle XX van apareixent tot d'escoles fundades sota aquest ideari. El 1901, l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, que considerava l'educació la via fonamental per alliberar l'individu de qualsevol sotmetiment i va començar a organitzar conferències dominicals per a les famílies. El 1905, l'Escola Horaciana creada per Pau Vila, que es proposa ensenyar delectant i estrènyer la relació amb les famílies. El mateix any, el Col·legi Mont d'Or. El 1906, Frederic Godàs funda el Liceu Escolar a Lleida i Joan Bardina l'Escola de Mestres. Una mica més endavant, el 1914, s'organitza la primera Escola d'Estiu, promoguda per Alexandre Galí, i es funda també l'Escola del Bosc, dirigida per Rosa Sensat. El 1921, neix l'Escola del Mar, dirigida per Pere Vergés i destinada a donar una educació a l'aire lliure, prop del mar, a infants de salut delicada. El 1922, els grups escolars Baixeras i La Farigola... Aquesta gran eclosió d'escoles i d'iniciatives inspirades en el moviment de l'Escola Nova va ser impulsada per la Mancomunitat de Catalunya i el Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona. Va deixar una petjada profunda de llibertat i de respecte pels infants, i va contribuir a forjar una sensibilitat educativa i una amplitud de mires que persisteixen en l'actualitat.

Després del parèntesi que va suposar la dictadura de Primo de Rivera (1923- 1930), la proclamació de la Segona República, el 14 d'abril del 1931, marca un nou període d'esplendor educatiu. Tot i que l'Estatut de 1932 no va respondre finalment als desigs de llibertat del poble català expressats en l'Estatut de Núria, la Generalitat va saber aprofitar el bagatge acumulat des de començaments de segle i les millores promogudes per l'Escola Nova, i Catalunya es va convertir en un dels països capdavanters en pedagogia en l'Europa dels anys 30. El CENU, el Comitè de l'Escola Nova Unificada, creat el 1936, va esdevenir un dels plans educatius més ben estructurats i progressistes de l'època.

Aquesta gran tasca educativa portada a terme a Catalunya en la primera meitat del segle XX, va tenir el seu ressò a Manresa i, durant els anys de la Segona República, la nostra ciutat també experimenta un gran avanç educatiu, que té un dels seus màxims exponents en la inauguració del Grup Escolar Renaixença, el 1934. Entre el grup de joves mestres renovadors que en formaven part, destaca Hermenegild Lledó. També van aplicar els principis de l'Escola Nova i esdevenen un referent d'aquesta època l'Escola del Mestre Albagés, l'Escola Preparatòria d'Ingrés al batxillerat de l'Institut, amb el seu mestre Josep Martínez Aguado, i l'Escola racionalista de l'Ateneu Obrer Manresà. La Comissió de Cultura de l'Ajuntament, presidida per Isidre Costa i Perramon, es va fer càrrec de millorar l'ensenyament a Manresa, en aquests anys de la Segona República, i amb l'elevat pressupost que va destinar als temes educatius va posar de manifest la gran importància que els donaven.

Les millores educatives escomeses des de primers del segle XX fins el final de la Segona República, tant pel que fa als mètodes pedagògics, com a la formació del professorat i a la creació d'escoles arreu de Catalunya, van estendre els principis renovadors per tot el país i van fer davallar significativament la proporció d'analfabetisme (de més del 50% a principis de segle, fins a 1/3 de la població en el anys trenta).

Aquesta època educativa esplendorosa va quedar estroncada per la guerra, que ho arrasa tot, que aniquila l'alegria, sepulta els somnis i obre ferides profundes que triguen generacions en cicatritzar.

Acabada la Guerra Civil va produir-se la depuració dels mestres. Els mestres van ser un dels sectors més castigats pel franquisme per la seva implicació amb la renovació pedagògica i els ideals republicans. A Manresa, un 44% foren depurats. És a dir, gairebé la meitat dels que estaven en actiu durant la Segona República van tenir algun tipus d'informe negatiu per part de les autoritats franquistes, que els va suposar la suspensió temporal de l'exercici docent, la inhabilitació definitiva o el trasllat fora de Manresa (i en algun cas fora de Catalunya). En tots els casos, per motius ideològics o pedagògics únicament.

La postguerra va comportar uns anys d'una immensa foscor i grisor també en l'educació. Però on s'han obert camins queden petjades i on s'han encès flames queden espurnes, i ni tan sols les guerres, que acaben amb tantes coses, acaben del tot amb tot. En l'ànima del nostre sistema educatiu, hi va quedar un pòsit i un alè inextingibles de llibertat, de lliure pensament i d'esperit renovador, que jo crec que formen part del nostre ADN com a poble, i a partir del anys seixanta i setanta hi va haver un nou ressorgiment educatiu. Es van crear nous moviments de renovació pedagògica, es va reprendre i consolidar l'esperit de l'escola activa, i van aparèixer alguns dels nous reptes que té plantejats l'educació actual. Un dels principals i ineludibles, pel qual tre ballo incansablement des de fa 15 anys, és emprendre i consolidar un altre tipus d'alfabetització, tant o més important que la tradicional: l'alfabetització emocional. Saber llegir i escriure no ho és tot i no ens lluirà del tot si no aprenem a llegir el més important: el que passa en el propi cor i en el cor de les altres persones.

Vivim en temps complexos i difícils que demanen, entre d'altres coses, una dosis extraordinària de sensibilitat i delicadesa per teixir realitats col·lectives en les quals hi tinguin cabuda les essències i els sentirs individuals, i la singularitat pugui ser plenament reconeguda, expressada i atesa. I d'això només en seran capaços els cors oberts, els que sàpiguen posar les persones pel damunt de les ideologies i facin brillar la seva intel·ligència amb la llum del cor. Una persona bloquejada emocionalment està anul·lada intel·lectualment, diu el metge cirurgià Mario Alonso. I és incapaç de fer un ús ètic o moral del coneixement, afegiria el psicòleg i professor de Harvard Howard Gardner.

En una pel·lícula que m'encanta, *Before Sunrise* –Abans de l'alba–, del director nord-americà Richard Linklater, que té com a coaguionistes els mateixos actors protagonistes, Ethan Hawke i Julie Delpy, i de la qual s'ha estrenat fa poc la tercera entrega, *Before Midnight* –Abans de la mitjanit–, hi ha un moment que ella li diu a ell les següents paraules: Crec que si existís algun Déu no estaria en cap de nosaltres, ni en tu ni en mi, sinó en aquest petit espai intermedi. Si existeix alguna màgia en aquest món estaria en l'intent de comprendre algú que comparteix alguna cosa.

Jo també penso que la màgia de l'existència humana s'encén en aquells punts on conflueixen dues o més realitats, mirades o batecs. I perquè això passi es necessita qualitat i calidesa humana, grandesa de cor i un respecte sagrat per la llibertat. Una de les meves màximes preferides és màxima llibertat amb el màxim respecte i delicadesa. Màxima llibertat per ser i màxim respecte per deixar ser. Només ens apropa i ens uneix de debò la llibertat, amarada de respecte. El verb estimar em sembla inconjugable sense respectar la llibertat última de les persones i els pobles. I el verb estimar demana cors oberts, lliures de nusos, bloquejos i sorolls emocionals interns que ens fan impermeables a la trobada amb l'altre.

Un dels secrets per poder obrir els cors com lliris d'aigua, com deia Khalil Gibran, és obrir-lo primer a les pròpies emocions i a la pròpia herència emocional familiar. Les nostres idees, valors i actituds, el nostre ser, el nostre fer i el nostre sentir tenen molt a veure amb la nostra història familiar i amb les ressonàncies emocionals que se'n deriven, que duem adherides com una segona pell. La primera història que hem de conèixer és la pròpia. Què i qui ens ha portat a ser com som, a sentir com sentim, a fer el que fem i fer-ho com ho fem, ja que difícilment podrem comprendre de debò els altres sense comprendre'ns primer nosaltres mateixos. I difícilment ens podrem vincular

als altres i comprometre'ns amb el futur sense sentir-nos profundament vinculats i arrelats a la nostra història i la nostra família.

Vetllar pel creixement emocional sa dels infants i de les noves generacions és un dels grans reptes de l'educació actual i implica responsabilitzar-nos del propi. Alfabetització emocional significa llegir, escriure, comprendre i parlar el llenguatge del cor. Educació emocional és, en darrer terme, aprendre i ensenyar el llenguatge del cor. Un llenguatge que es reconeix perquè, com la poesia, la música o les arts, acarona el nostre reducte més íntim i profund i ens regenera per dins. Un llenguatge que revesteix de calidesa la intel·ligència i el coneixement i que desvetlla la millor versió de cada persona i de cada col·lectiu humà. Ens transforma el que entra i surt del cor i necessitem procediments educatius i nous estils de comunicació que emetin en la freqüència que el cor necessita, per humanitzar la humanitat, que diria Edgar Morin, i vehicular la llibertat.

Catalunya, fidel al seu esperit i tradició, ha esdevingut una vegada més capdavantera a l'Estat Espanyol i a Europa pel que fa a l'educació emocional i hi ha tingut molt a veure la tasca de dos grups pioners en l'estudi i investigació de les emocions, així com en la formació i en la introducció de l'educació emocional a les escoles catalanes: el Grup de Recerca i Orientació Psicopedagògica (GROP), de la Universitat de Barcelona, coordinat pel Dr. Rafel Bisquerra i la Dra. Núria Pérez, que ha creat també el primer màster universitari d'educació emocional; i el grup Desenvolupament Personal i Educació, de la Universitat Autònoma de Barcelona (DPE), coordinat pel Dr. Conrad Izquierdo i pel Dr. Pere Darder, i al qual vaig pertànyer.

Tots dos van impulsar, a principis dels 2000, el Grup d'Emocions de Catalunya, del qual també en vaig formar part, que aglutinava professorat de totes les etapes educatives i de diverses demarcacions, interessats en fer progressar l'educació emocional. Va ser un grup molt polièdric, que va contribuir decisivament a la qualificació emocional dels seus integrants, a crear un sentiment de xarxa i a que l'educació emocional calés amb més força a casa nostra. Manresa hi estava representada, a través d'un grup de professors de l'Institut Lluís de Peguera (Assumpta Pla, Dolors Simón, Ferran Aguilera i alguns altres). Posteriorment, va derivar en un nou grup que es va crear dins del Departament d'Educació -"Emocions i Desenvolupament Personal del Professorat"- , coordinat per Anna Carpena i que segueix actiu en part.

Em consta i sóc testimoni que Manresa, la majoria d'escoles de la ciutat i una bona pila d'educadors i educadores manresanes s'han involucrat molt activament des del primer moment en aquesta tasca de l'educació emocional. A la nostra comarca, la formació en aquesta temàtica s'inicia al voltant del curs 2000-2001 i en un primer moment se centra en els programes de competència social impulsats des del Departament d'Ensenyament, que poc a poc es van ampliant amb temàtiques complementàries com la mediació escolar, la resolució de conflictes, l'educació emocional i, més darrerament, la pedagogia sistèmica.

Des del 2001-2002 ençà, dins del Pla de Formació de Zona (PFZ) impulsat des del Centre de Recursos Pedagògics (CRP) del Bages i dirigit al professorat dels centres educatius de Manresa i comarca, s'han portat a terme més de 70 activitats formatives que s'inscriuen dins de l'àmbit de l'educació socioemocional, entre cursos, seminaris, assessoraments a centres, grups de treball i algunes conferències. Gairebé la meitat de les escoles de Manresa han rebut assessoraments específics en centre i per les formacions hi ha passat professorat de la trentena llarga de centres educatius que hi ha actualment a la ciutat.

Dins de l'àmbit del CRP, el 2004-05 es va crear un grup de treball que ha donat un gran impuls a l'educació emocional de la zona. El nom actual del grup és "Mirada sistèmica a l'educació" i ha estat coordinat alternativament per diferents mestres de primària i secundària, d'instituts i escoles tant públiques com concertades. També des del Projecte Educatiu de Ciutat (PEC) i des de la

Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Manresa (FAMPA), s'han dut a terme tot un seguit d'iniciatives, formacions i conferències en aquesta línia i algunes escoles han realitzat accions formatives pròpies. Entre tot plegat, hi han col·laborat més d'una trentena de formadors i formadores especialistes en la matèria, entre els quals he tingut el goig de contar-m'hi. Una de les grans satisfaccions que tinc és que des de Manresa em crideu sovint i els que em coneixeu sabeu bé que per Manresa sempre tinc un "sí" a punt.

És evident que Manresa és més que una ciutat emocionalment intel·ligent i més que el cor de Catalunya. És una ciutat sensible i permeable a l'educació emocional perquè és una ciutat amb cor. Una ciutat que irradia la llum i la calidesa del cor, que exhibeix agraïda l'empremta del seu passat i que alhora palpita de futur, que vol anar més lluny i apunta sempre una mica més lluny. I com que un dia de Festa Major és un bon dia per posar nous somnis a volar, i diuen que els somnis tenen més força si es pronuncien públicament, vull acabar aquest pregó amb un somni.

M'agradaria que d'aquí a uns quants anys, un futur pregoner o pregonera d'aquesta ciutat pugui dir que a Manresa, cor de Catalunya, a partir de la segona dècada del segle XXI, hi va haver un desplegament i un esplendor sense precedents del llenguatge del cor. Que els seus ciutadans i ciutadanes, fent honor a la tradició i al lloc que ocupen en el mapa, es van convertir en destacats mestres d'amor, que creaven espais de màgia amb la llum del cor. Que van esdevenir un autèntic referent i venia gent de fora a estudiar el nou idioma. Que Manresa va ser declarada ciutat dues vegades lluminosa, per aquella primera llum misteriosa i una segona llum amorosa. La primera, la que va arribar el 1345, provinent de Montserrat, va fer possible que l'aigua arribés a la ciutat. La segona, que posem per cas que arriba el 2014, va dissenyar camins per comunicar els cors i es va propagar de Manresa al món.

Manresans, manresanes, gaudim de la nostra ciutat i de l'alegria de la Festa Major. Brindem per una bona festa i un bon futur. I sobretot, aprofitem aquests dies per crear espais de màgia i de trobada, on els cors puguin obrir-se, parlar-se, somriure's i acaronar-se.

Moltíssimes gràcies, des del cor, i Bona Festa Major!